

สรุปผลการสำรวจและข้อเสนอแนะ

ผลของการศึกษาและสำรวจเรื่องการเว้นวรรคในการเขียนหนังสือไทย อาจจะสรุปได้ดังนี้

ประวัติความเป็นมาของการเว้นวรรคในการเขียนหนังสือไทย

คงได้ทราบกันอยู่แล้วว่า พ่อขุนรามคำแหงได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงสุโขทัย และการเขียนหนังสือสมัยนั้น เทาที่ปรากฏเป็นหลักฐานในศิลาจารึก ยังไม่มีการเว้นวรรค กล่าวคือ เป็นการเขียนชนิดที่เขียนเรียงคำต่อกันไปหมด ด้วยเหตุนี้คงจะทำให้เกิดปัญหาในการอ่าน การตีความ ตลอดจนการทำความเข้าใจ ดังนั้น ในเวลาต่อมาจึงได้มีเครื่องหมายพองมันขึ้นใช้ในการเขียนของไทย โดยมีความมุ่งหมายที่จะใช้แยกคำ ข้อความ ประโยค และข้อความที่ต้องการจะเน้นให้เห็นเด่นชัดขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า เครื่องหมายพองมันทำหน้าที่เหมือนเครื่องหมายเว้นข้อความหรือทำหน้าที่เหมือนการเว้นวรรค

ในสมัยอยุธยา เครื่องหมายพองมันก็ยังคงมีใช้อยู่ และเมื่อจบข้อความตอนหนึ่ง ๆ ก็จะใช้คันคู่ ในสมัยนี้เริ่มมีการใช้เว้นวรรคบ้างบางตอน ในสมัยกรุงธนบุรีถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีเครื่องหมายคันคู่และโคมตรใช้เพิ่มขึ้น ต่อมาเครื่องหมายเหล่านี้ไม่ค่อยมีผู้นิยมใช้จึงหายไป คงเหลืออยู่แก่การเว้นวรรคเพียงอย่างเดียว ในสมัยรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ประเทศไทยติดต่อกับประเทศทางแถบตะวันตกมากขึ้น ได้มีบางคนรับเอาเครื่องหมายวรรคตอนของต่างประเทศ เช่น เครื่องหมายจุลภาค (,) อัญภาค (;) และมหัพภาค (.) มาใช้รวมกับการเว้นวรรคด้วย

ความสำคัญและความมุ่งหมายของการเว้นวรรคในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการพิมพ์ และอาจารย์ภาษาไทย ทำให้ได้ทราบว่า การเว้นวรรคมีความสำคัญต่อระบบการเขียนหนังสือไทยมาก เพราะการเว้นวรรคจะช่วยให้ภาษาเขียนมีประสิทธิภาพในการสื่อสารยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการเว้นวรรค สรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการพิมพ์และอาจารย์ภาษาไทยได้ว่า ผู้เขียนหนังสือไทยใช้เว้นวรรคเพื่อความมุ่งหมายต่าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อเสริมความเข้าใจในการอ่าน การเว้นวรรคเพื่อเสริมความเข้าใจนี้ เป็นการเว้นวรรคชนิดที่เมื่อผู้เขียนใช้เว้นวรรคแล้วจะมีความหมายอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเขียนเรียงติดกันไปโดยไม่เว้นวรรค หรือใช้เว้นวรรคเปลี่ยนไปจากเดิม อาจจะทำให้ความหมายเปลี่ยนไป หรืออาจจะไม่มีความหมายก็ได้ เช่น

แดงซื้อลูกประคำดีควาย รากชี้กาขาวด้วยนะ

แดงซื้อ ลูกประคำดีควาย รากชี้กาขาวด้วยนะ

แดงซื้อ ลูกประคำ ดีควาย รากชี้กาขาวด้วยนะ

จะเห็น เมื่อต้องการจะให้ความหมายอย่างไร ผู้เขียนก็จะใช้เว้นวรรค เพื่อช่วยเสริมความเข้าใจของผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจได้ตรงกัน

2. เพื่อแสดงให้เห็นทราบว่า ข้อความนั้นเป็นข้อความคนละตอนกัน คือ เมื่อเขียนจบความแล้วจะขึ้นความใหม่ ตอนใหม่ หรือเรื่องใหม่ ก็จะใช้เว้นวรรคกันระหว่างข้อความเดิมกับข้อความใหม่ หรือมีฉะนั้นก็อาจจะขึ้นย่อหน้าใหม่ก็ได้ ถ้าเรื่องใหม่ ตอนใหม่ หรือใจความใหม่ นั้น ๆ แตกต่างจากความเดิมมาก

3. เพื่อความสะดวก ผู้ทำงานเกี่ยวกับการพิมพ์ให้ความคิดเห็นว่า การเขียนเรียงต่อกันไปหมด จะทำให้ล้นตา น่าเบื่อ และทำให้ผู้อ่านตาลายได้ ดังนั้น จึงต้องใช้เว้นวรรคกันเสียบ้าง เพื่อทำให้ข้อเขียนนั้นน่าอ่าน สบายตา และเป็นการพักสายตาด้วย นอกจากนี้ ผู้ที่เขียนด้วยลายมือหวัด ถ้าเขียนโดยไม่มีการเว้นวรรค จะทำให้ตัวหนังสือที่เขียนขึ้นนั้นอ่านยากยิ่งขึ้น ฉะนั้น การเว้นวรรคจะช่วยให้ข้อเขียนสวยงาม สบายตา อ่านง่ายขึ้น

วิธีเว้นวรรคที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ของสมัยปัจจุบัน

วิธีเว้นวรรคที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ นั้น อาจกล่าวได้ว่าที่สำคัญนั้นจะเว้นวรรคตามใจความ และใจความนั้นจะเป็นไปตามหน่วยไวยากรณ์ต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ การที่ใจความหรือความหมายของข้อความ (ที่เว้นวรรค) เป็นไปตามหน่วยไวยากรณ์ต่าง ๆ เป็นการยืนยันว่าหน่วยไวยากรณ์เป็นหน่วยที่มีความหมาย

ดังนั้น วิธีเว้นวรรคที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ อาจแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ๆ คือ

1. วิธีเว้นวรรคซึ่งสอดคล้องกับหน่วยไวยากรณ์ต่าง ๆ
2. วิธีเว้นวรรคซึ่งสอดคล้องกับใจความ

1. วิธีเว้นวรรคซึ่งสอดคล้องกับหน่วยไวยากรณ์ต่าง ๆ คือ การเว้นวรรคตามหน่วยต่าง ๆ ทางไวยากรณ์ เช่น ประโยค อนุภาคย์ กลุ่มคำ หรือคำ ซึ่งวิธีเว้นวรรคดังนี้

ก. เว้นวรรคระหว่างประโยค คือ เมื่อจบประโยคแล้วจะขึ้นประโยคใหม่ ก็เว้นวรรคระหว่างประโยคเหล่านั้น

ข. เว้นวรรคระหว่างอนุพากย์ในประโยคเดียวกัน โดยจะเว้นวรรคข้างหน้าอนุพากย์ชนิดต่าง ๆ ได้แก่

1. เว้นวรรคข้างหน้าอนุพากย์หลัก
2. เว้นวรรคข้างหน้าอนุพากย์วิเศษณ์
3. เว้นวรรคข้างหน้าอนุพากย์คุณศัพท์

ค. เว้นวรรคชานามกลุ่มคำบอกเวลา ได้แก่

1. กลุ่มคำบอกเวลาที่เป็นชื่อ ปี เดือน วัน
2. กลุ่มคำบอกเวลาคุณศัพท์

ง. เว้นวรรคข้างหน้าหรือข้างหลังกลุ่มคำที่เป็นหน่วยต่าง ๆ ของประโยค ได้แก่

1. เว้นวรรคข้างหลังกลุ่มคำที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน
2. เว้นวรรคข้างหลังหน่วยประธานที่เป็นชื่อคน
3. เว้นวรรคระหว่างหน่วยต่าง ๆ ของประโยค คือ หน่วย

ประธาน หน่วยกริยา และหน่วยกรรม

จ. เว้นวรรคข้างหน้า ข้างหลัง หรือชานามคำชนิดต่าง ๆ ได้แก่

1. เว้นวรรคชานามคำจำนวนนับ
2. เว้นวรรคชานามคำลักษณะนาม
3. เว้นวรรคชานามคำเชื่อมอนุพากย์ชนิดต่าง ๆ
4. เว้นวรรคชานามคำพบท ๓
5. เว้นวรรคชานามคำข้างหน้าคำ หรือข้างหลังคำกริยา คือ

เป็น

6. เว้นวรรคหน้าคำข้างหน้าคำ หรือข้างหลังคำกริยา เช่น
ได้แก่

7. เว้นวรรคหน้าคำทับท เพื่อ

8. เว้นวรรคข้างหลังคำเชื่อมอนุพากย์ ว่า

2. วิธีเว้นวรรคซึ่งสอดคล้องกับใจความ คือ การเว้นวรรคตามความหมาย
 ของข้อความ ได้แก่

ก. เว้นวรรคหน้ากลุ่มคำที่เป็นชื่อตำแหน่งหน้าที่การงานต่าง ๆ ซึ่ง
 มักจะตามหลักคำเรียกชื่อ

ข. เว้นวรรคหน้ารายการต่าง ๆ

ผลจากการศึกษาและสำรวจข้อมูลของการเว้นวรรคในสมัยปัจจุบัน ปรากฏ
 ว่า มีวิธีเว้นวรรคที่แน่นอนอยู่เพียงอย่างเดียว คือ การเว้นวรรคเมื่อจบประโยค
 ส่วนการเว้นวรรคตามหน่วยไวยากรณ์อื่น ๆ ได้แก่ อนุพากย์ กลุ่มคำ และคำชนิด
 ต่าง ๆ นั้น ไม่แน่นอน กล่าวคือ จะเว้นวรรคหรือไม่เว้นวรรคก็ได้ ทั้งนี้ อาจ
 จะขึ้นอยู่กับจำนวนคำ เช่น จำนวนคำในประโยคนั้นมีมากผู้เขียนอาจจะต้องเว้นวรรค
 ภายในประโยค แต่ถ้าจำนวนคำในประโยคมีเพียงไม่กี่คำก็อาจจะไม่ต้องเว้นวรรค
 หรืออาจจะขึ้นอยู่กับจำนวนเนื้อที่ที่ใส่เขียน เช่น เมื่อเขียนข้อความลงไปแล้วตรงสุด
 บรรทัดยังมีที่เหลืออีกเล็กน้อย ซึ่งจะเขียนคำต่อไปที่ก็ไม่พอ ผู้เขียนก็จะหาที่เว้นวรรค
 ในบรรทัดนั้น เพื่อที่ตัวหนังสือที่เขียนเต็มบรรทัดพอดี นอกจากนี้ หน่วยไวยากรณ์
 บางหน่วย คือ กลุ่มคำ และคำชนิดต่าง ๆ ยังมีแบบย่อยของการเว้นวรรคอีกด้วย
 คือ อาจจะมีการเว้นวรรคแบบชานาบ แบบข้างหน้า หรือแบบข้างหลังก็ได้ ทั้งนี้
 อาจจะขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของผู้เขียน เช่น ผู้เขียนต้องการเน้นก็จะใช้เว้นวรรค
 เป็นแบบชานาบ ถ้าไม่ต้องการเน้น ผู้เขียนก็อาจจะเว้นวรรคเป็นแบบอื่น เช่น อาจ
 จะเว้นวรรคแบบข้างหน้า ข้างหลัง หรือไม่เว้นวรรคเลยก็ได้ เป็นต้น

ลักษณะการเว้นวรรคของการเขียนหนังสือไทยในปัจจุบัน

ระบบการเขียนหนังสือไทยในปัจจุบัน มีการเว้นวรรคและเป็นการเว้นวรรคชนิดที่แยกข้อความ ซึ่งอาจจะเป็นประโยค อนุพยางค์ กลุ่มคำ หรือคำ ไม่ได้เป็นการเว้นวรรคชนิดแยกคำอย่างเคี้ยว เช่น ภาษาบาลี หรือภาษาอังกฤษ การเว้นวรรคในการเขียนหนังสือไทยอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การเว้นวรรคใหญ่ และการเว้นวรรคเล็ก การเว้นวรรคใหญ่ คือ การเว้นช่องว่างอย่างกว้าง ๆ ซึ่งมักจะใช้สำหรับการเว้นวรรคระหว่างประโยค ส่วนการเว้นวรรคเล็ก คือ การเว้นช่องว่างอย่างแคบ ซึ่งมักจะใช้สำหรับการเว้นวรรคในระดับอนุพยางค์ กลุ่มคำ หรือคำ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะการเว้นวรรคในภาษาไทย ทั้งที่เป็นต้นฉบับลายมือเขียน และสิ่งพิมพ์แล้ว ปรากฏว่าขนาดของช่องว่างที่เว้นไว้นั้นไม่แน่นอน การเว้นวรรคในระหว่างประโยคบางประโยคแคบกว่าการเว้นวรรคในระดับอนุพยางค์ กลุ่มคำ หรือคำก็มี นอกจากนี้ เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการพิมพ์ และอาจารย์ภาษาไทย (ที่ให้ข้อมูลการเว้นวรรคในสมัยปัจจุบัน) ว่าลักษณะการเว้นวรรคในแต่ละแห่งเท่ากันหรือไม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวว่า ถ้าเป็นการเขียนจะมีเว้นวรรคเล็ก และเว้นวรรคใหญ่ แยกเขียนไม่ได้คำนึงถึงขนาดของการเว้นวรรคว่า ถ้าเป็นการเว้นวรรคใหญ่จะต้องเว้นให้กว้างกว่าการเว้นวรรคเล็ก ฉะนั้น ในการเว้นช่องว่างไว้ อาจจะเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ แต่ถ้าเป็นการพิมพ์คัดหรือการเรียงพิมพ์แล้ว จะเว้นวรรคเท่ากันหมด คือ การพิมพ์คัดตามธรรมดาจะเว้นวรรคโดยเคาะ 2 ครั้ง ถ้าเป็นการเรียงพิมพ์ตามธรรมดาจะเว้นวรรค 1 เอ็ม (1 M มีความกว้างประมาณ 1 ซม.) แต่ขนาดของการเว้นวรรคนี้อาจจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับจำนวนเนื้อที่ใน 1 บรรทัด คือ ถ้าเรียงตัวอักษรไปแล้วไม่พอเต็มบรรทัด เช่น อาจจะเหลือที่อีกเล็กน้อย ผู้เรียงพิมพ์จะแก้ไขโดยจะแทรกให้ช่องว่างของการเว้นวรรคที่มีอยู่ในบรรทัดนั้นกว้างขึ้น อาจจะใช้แทรก $4 \left(\frac{1}{4} M \right)$

แทรก 6 ($\frac{1}{6}$ m) เพื่อให้ตัวอักษรนั้นเต็มบรรทัดพอดี ถ้าเรียงพิมพ์ไปแล้วที่ไม่พอ เช่น อาจจะมีตัวหนังสือเหลืออยู่เพียง 1 ตัว หรือ 2 ตัว และถ้านำตัวอักษรขึ้น บรรทัดใหม่จะทำให้ใจความเสีย ผู้เรียงพิมพ์จะแก้ไขโดยคัดการเว้นวรรคใน บางแห่งออก หรือมีฉะนั้นก็จะทำให้ช่องว่างของการเว้นวรรคที่มีอยู่ในบรรทัดนั้น แคมลง โดยอาจจะเว้นวรรคเพียง $\frac{1}{2}$ เอ็ม หรือ $\frac{1}{4}$ เอ็ม ก็ได้ ดังนั้น จึงอาจจะ กล่าวได้ว่าในระบบการเขียนหนังสือไทยนั้น มีการเว้นวรรคอยู่ 2 ลักษณะ คือ การ เว้นวรรคใหญ่ และการเว้นวรรคเล็ก แขนงของการเว้นวรรคทั้งสองนี้ไม่แน่นอน

การเว้นวรรคกับการศึกษาภาษาไทย

ในหลักสูตรระดับประถมศึกษาบางชั้นจะกำหนดให้มีการเรียน เรื่องการ เว้นวรรค แต่ไม่มีการสอนโดยตรง เป็นการสอนให้นักเรียนเว้นวรรคตามตัวอย่าง ที่ครูนำมาให้คัด และส่วนใหญ่ขอความที่นำมาคัดจะเป็นร้อยกรอง ส่วนในระดับ มัธยมศึกษาจะไม่มีการสอนเรื่องการเว้นวรรคเลย การเว้นวรรคนี้ไม่มีส่วน สำคัญในการวัดผลการศึกษาควย การสอนการเว้นวรรคจะมีในวิชาภาษาไทยระดับ มหาวิทยาลัยบางมหาวิทยาลัยบางเท่านั้น ดังนั้นผู้เขียนหนังสือไทยส่วนมาก จึงไม่ได้ เรียนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้เว้นวรรค ดังนั้น จึงทำให้ผู้เขียนหนังสือไทยไม่ได้ เรียนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้เว้นวรรค ผู้เขียนหนังสือไทยอาจจะได้หลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการเว้นวรรคจากการอ่าน โดยการจดจำวิธีเว้นวรรคในสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ได้อ่านมา ว่ามีการเว้นวรรคอย่างไร แล้วใช้ตามบางก็ได้ เช่น การเว้นวรรค ระหว่างข้อกับข้อสกล การเว้นวรรคระหว่างปี เดือน วัน เป็นต้น ส่วนการเว้น วรรคอื่น ๆ นั้น ผู้เขียนจะเว้นวรรคในตอนที่ใดก็ได้ โดยผู้เขียนจะต้องคำนึงว่า

การเว้นวรรคนั้น ๆ จะต้องไม่แยกกลุ่มคำ หรือคำเดียวกันออกจากกัน เพราะถ้าเว้นวรรค
เช่นนั้นแล้ว จะทำให้ความหมายของข้อความนั้นเปลี่ยนไป หรือไม่มีความหมายเลยก็ได้
เช่น ใ้เว้นวรรคดังนี้

เขากำตั้งจะ อย่แล้ว เขอกั้มาเสี๊ยกอน

จะเห็นได้ว่าในประโยคนี้มีการเว้นวรรคชนิดที่แยกกลุ่มคำเดียวกัน ออกจากกัน คือ
กลุ่มคำที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยกริยาของอนุพากย์หลักทั้งสอง คือ กำตั้งจะไปอยู่แล้ว กับ
ก็มาเสี๊ยกอน จึงทำให้ตัวอย่างที่ยกมานี้ไม่มีความหมาย แต่ตามเขียนเว้นวรรคโดยไม่
แยกกลุ่มคำหรือหน่วยต่าง ๆ ของประโยคแล้ว ก็จะทำให้ประโยคนี้ได้ใจความขึ้น เช่น

เขากำตั้งจะไปอยู่แล้ว เขอกั้มาเสี๊ยกอน

หรืออาจจะไม่เว้นวรรคเลยก็ได้ ดังนั้น ในประโยคหนึ่งอาจจะเว้นวรรคใดต่าง ๆ กัน
ถ้าการเว้นวรรคนั้นไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป

ขอเสนอแนะ

จากผลของการวิจัยปรากฏว่า การเว้นวรรคในการเขียนหนังสือไทย เป็น
การเว้นวรรคตามใจความ ซึ่งสอดคล้องกับหน่วยไวยากรณ์ต่าง ๆ คือ ประโยค
อนุพากย์ กลุ่มคำ และคำชนิดต่าง ๆ และการเว้นวรรคที่แน่นอนมีอยู่เพียงอย่างเดียว
คือ การเว้นวรรคเมื่อจบประโยค

ส่วนการเว้นวรรคตามหน่วยไวยากรณ์อื่น ๆ ได้แก่ อนุพากย์ กลุ่มคำ และ
คำชนิดต่าง ๆ นั้น ไม่แน่นอน กล่าวคือ จะเว้นวรรคก็ได้หรือไม่เว้นวรรคก็ได้ และยิ่งกว่า
นั้น สำหรับหน่วยไวยากรณ์ คือ กลุ่มคำ และคำชนิดต่าง ๆ ยังมีแบบย่อยของการเว้นวรรค
อีกด้วย คืออาจจะมีการเว้นวรรคแบบขนาบ แบบข้างหน้า หรือแบบข้างหลังก็ได้

เนื่องจากการเว้นวรรคตามหน่วยไวยากรณ์ต่าง ๆ ดังกล่าว (ยกเว้นการเว้นวรรคเมื่อจบประโยค) ไม่มีความแน่นอน และผู้วิจัยยังไม่ได้ทำสถิติในเรื่องนี้ จึงใคร่จะเสนอแนะให้ผู้สนใจศึกษาภาษาไทย ได้ศึกษาสำรวจและทำสถิติของการใช้และไม่ใช้เว้นวรรคในกรณีต่าง ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย